

**MILLIY RAQS SAN'ATI TARIXI ASOSIDA O'QUVCHILARDA VATANPARVARLIK
VA MADANIY MEROSGA HURMAT TUYG'USINI SHAKLLANTIRISH**

Asparova S. I.

Musiqi ta'limi 21/1 guruh 5-kurs talabasi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada milliy raqs san'ati tarixini o'rganish asosida o'quvchilarda vatanparvarlik va madaniy merosga hurmat tuyg'usini shakllantirish masalalari yoritilgan. Milliy raqs xalqning tarixiy xotirasi, milliy o'zligi va estetik qadriyatlarini ifodalovchi muhim badiiy hodisa sifatida tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqs san'atining tarixi, uning ijtimoiy-madaniy ahamiyati, shuningdek, uni ta'lim jarayoniga tatbiq etish orqali o'quvchilarning ma'naviy olamini boyitish yo'llari o'rganilgan. Milliy raqs orqali o'quvchilarda nafaqat badiiy did, balki milliy g'urur, Vatanga sadoqat va ajdodlar merosiga hurmat tuyg'ularini shakllantirishning pedagogik mexanizmlari yoritilgan. Maqola musiqiy-pedagogik faoliyatda milliy an'analarni saqlab qolish va yosh avlod ongiga estetik qadriyatlarni singdirishning dolzarb jihatlari ochib beradi.*

Kalit so'zlar: *milliy raqs, san'at tarixi, madaniy meros, vatanparvarlik, estetik tarbiya, xalq an'analari, badiiy qadriyatlar, pedagogik yondashuv, musiqiy madaniyat, ma'naviy rivojlanish.*

Kirish: Milliy raqs san'ati xalqning tarixiy tajribasi, madaniy an'analari va ruhiy olamini ifodalovchi noyob san'at turi bo'lib, u nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki milliy o'zlikni anglash, Vatanga mehr va hurmat tuyg'ularini mustahkamlashda ham muhim o'rin tutadi. Har bir xalqning raqs san'ati uning qadimiy madaniy ildizlarini, turmush tarzini, dunyoqarashini va hayotga bo'lgan estetik munosabatini o'zida mujassam etadi. Shu bois, milliy raqs tarixini o'rganish yosh avlodning milliy g'ururini, vatanparvarlik ruhini va madaniy merosga hurmatini shakllantirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Maktab va oliy ta'lim tizimida milliy raqs san'atining o'rganilishi o'quvchilarga o'z xalqining san'atini, madaniy an'alarini chuqur anglash, estetik didini rivojlantirish hamda Vatanga muhabbatni mustahkamlash imkonini beradi. Raqs orqali o'quvchi o'z millatining tarixiy bosqichlarini, xalqning mehnatsevarligi, shijoati, mehmondo'stligi va go'zallikka intilishini his etadi. Ayniqsa, musiqiy ta'lim jarayonida milliy raqs unsurlarini o'qitish yoshlarning emotsional rivojlanishiga, jamoaviy harakat madaniyatini shakllantirishga va san'at orqali milliy qadriyatlarga sadoqatni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Milliy raqsning o'ziga xos estetik tili bor — u so'zsiz ifoda orqali inson ruhiy kechinmalarini, milliy ruhni va tarixiy g'oyalarni yetkazadi. Shuning uchun ham raqsni

o'rganish faqat harakatni o'zlashtirish emas, balki badiiy mazmunni anglash, xalq ruhiyatini his etish, musiqiy ritmni sezish va estetik qadriyatni his qilish jarayonidir. Ushbu yondashuv o'quvchilarda go'zallikni his etish, badiiy ifoda madaniyatini o'rganish va milliy merosni qadrlash fazilatlarini shakllantiradi.

O'zbekiston hududida shakllangan milliy raqs san'ati boy tarixiy ildizlarga ega. Xorazm, Buxoro, Farg'ona-Toshkent raqs maktablari har biri o'ziga xos uslub, harakatlar ritmi, kiyim bezagi va musiqiy hamrohligi bilan ajralib turadi. Har bir raqs xalq hayotining bir qirrasini, turmush marosimlarini, bayramlarni, mehnat jarayonlarini yoki his-tuyg'ularni ifoda etadi. Shu bois, milliy raqsni o'rganish nafaqat estetik tarbiya vositasi, balki tarixni his etish, o'zligini anglash, madaniy merosni asrab-avaylash vositasi hamdir.

Bugungi globallashuv sharoitida milliy san'atning yoshlar ongida o'z o'rnini saqlab qolish masalasi dolzarbdir. Chet el madaniyatining keng kirib kelishi fonida yoshlarning e'tiborini milliy qadriyatlar sari yo'naltirish uchun raqs san'ati samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. U orqali o'quvchi milliy ifoda vositalarini, xalqona harakat estetikasi va musiqiy ohanglarning uyg'unligini anglaydi. Bu esa milliy o'zlikni anglash, ajdodlar merosiga hurmat va Vatanga sadoqatni shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega.

Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, milliy raqs san'atini o'qitish jarayoni faqat amaliy mashg'ulotlar bilan cheklanmasligi, balki tarixiy, badiiy va madaniy ma'lumotlar bilan boyitilishi zarur. O'quvchi raqsning qachon, qayerda va qanday sharoitda paydo bo'lganini, u orqali qanday g'oyalar ifoda etilganini bilganida, san'atning mohiyatini chuqurroq anglaydi. Shu asosda o'qituvchi milliy raqsni nafaqat jismoniy harakat sifatida, balki madaniy fenomen sifatida o'rgatishi zarur.

Shunday qilib, milliy raqs san'ati tarixi o'quvchilarning ma'naviy olamini boyitish, ularni milliy qadriyatlar va estetik meros bilan tanishtirish, vatanparvarlik ruhini mustahkamlashda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Shu jihatdan raqs san'atining o'quv jarayoniga integratsiyasi milliy o'zlikni anglash, badiiy tafakkur va madaniy ifoda madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism: Milliy raqs san'ati asrlar davomida xalqning turmush tarzi, qadriyatlari, e'tiqodi va go'zallikka bo'lgan munosabatini aks ettirib kelgan. U xalq og'zaki ijodi, musiqa, kiyim madaniyati, urf-odatlar bilan chambarchas bog'liq holda shakllangan. Shu bois raqs nafaqat badiiy ifoda vositasi, balki tarixiy va madaniy merosning ajralmas qismi hisoblanadi. Ta'lim jarayonida raqs san'atining ana shu jihatlarini yoritish o'quvchilarda o'z millatiga mehr, o'zlikni anglash, madaniyatga hurmat va Vatanga sadoqat tuyg'ularini shakllantiradi.

Milliy raqslarni o'rganish orqali o'quvchilar xalqning hayot tarzi, tarixiy qadriyatlari va milliy ruhini his etadilar. Masalan, Farg'ona raqslari nafislik, tabiiy harakatlar va lirizm bilan ajralib tursa, Buxoro raqslari marosimiy ruh, tantanavorlik

va ichki g'ururni ifodalaydi. Xorazm raqslari esa quvnoqlik, jo'shqinlik va xalqona ruh bilan boyitilgan. Ushbu raqs maktablarining har biri o'ziga xos madaniy manbaga ega bo'lib, ular orqali o'quvchi o'z xalqining ruhiy olamini chuqurroq anglaydi.

Milliy raqs tarixini o'rganish darslarida o'quvchilar nafaqat raqs harakatlarini, balki ularning ma'nosini, kelib chiqish tarixini, xalqning ijtimoiy hayotidagi o'rnini ham o'rganadilar. Masalan, qadimiy "Tanovar", "Lazgi", "Buxoro tanovari", "Andijon polkasi" kabi raqslar turli davrlarda xalq kayfiyatini, mehnat jarayonini, tantanalarni yoki ruhiy kechinmalarni aks ettirgan. Bunday bilimlar o'quvchilarni faqat ijrochilikka emas, balki tahliliy fikrlashga, san'atga ilmiy va madaniy nuqtai nazardan yondashishga o'rgatadi.

Pedagogik nuqtai nazardan, milliy raqs san'atini o'qitishda integrativ yondashuv muhimdir. Raqsni faqat amaliy mashq sifatida emas, balki musiqiy, tarixiy, estetik va madaniy jihatdan tahlil etish o'quvchilarning tafakkurini kengaytiradi. Dars jarayonida milliy musiqa asarlari bilan birga raqs harakatlarini o'rganish, xalq kiyimlari, marosimlar, xalq og'zaki ijodi elementlarini integratsiya qilish orqali san'atning yagona badiiy manzarasini yaratish mumkin.

Musiqa o'qituvchisi bu jarayonda yetakchi rol o'ynaydi. U nafaqat raqs harakatlarini o'rgatadi, balki raqs orqali ifodalanayotgan badiiy g'oya va milliy ruhni tushuntiradi. O'qituvchining vazifasi o'quvchilarda raqsga texnik jihatdan to'g'ri yondashuvni emas, balki san'at orqali his-tuyg'ularni ifodalash, go'zallikni anglash, madaniy qadriyatlarga ehtirom ko'rsatishni shakllantirishdir. Shu bois pedagog raqs san'atini o'qitishda tarbiyaviy, estetik va ma'naviy yondashuvni uyg'unlashtirishi lozim.

Milliy raqs san'atini o'rganish orqali o'quvchilar nafaqat badiiy-estetik jihatdan rivojlanadi, balki ularning jismoniy holati, koordinatsiya va ritmik sezgirligi ham mustahkamlanadi. Raqsda qo'llaniladigan tana harakatlari, qo'l ishoralari, mimika va gavda ifodalari bolaning o'z tanasini boshqarish, musiqani his qilish va uni harakat bilan uyg'unlashtirish qobiliyatini kuchaytiradi. Bu esa musiqiy madaniyatni chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Bugungi kunda raqs san'atining ta'lim tizimidagi o'rni zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida yanada kengaymoqda. Video materiallar, raqamli platformalar, raqs namunalari va musiqiy dasturlar yordamida o'quvchilarga milliy san'atning tarixiy ildizlarini yanada jonli shaklda yetkazish mumkin. Bu jarayon bolalarda estetik didni, madaniy xotirani va milliy o'zlikni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi.

Milliy raqslarni o'rganish jarayonida o'quvchilar xalq ruhini nafaqat tomoshabin sifatida, balki ijrochi sifatida his etadi. Bu ularning o'z san'atiga va madaniy merosiga hurmatini yanada mustahkamlaydi. Har bir raqs o'zida xalqning o'tgan hayoti, orzulari, quvonchi va iztirobini aks ettiradi. Shu sababli raqsni o'rganish — bu tarixni,

millat ruhini, estetik goʻzallikni his etish jarayonidir. Shu asosda taʼlim jarayonida milliy raqs sanʼati orqali vatanparvarlik va madaniy merosga hurmat tuygʻularini shakllantirish nafaqat estetik, balki maʼnaviy-tarbiyaviy vazifani ham bajaradi.

Xulosa: Milliy raqs sanʼati xalqimizning tarixiy xotirasi, maʼnaviy qadriyatlari va milliy oʻzligini ifodalovchi bebaho merosdir. Uni oʻrganish va oʻquvchilar ongiga singdirish nafaqat sanʼatni oʻzlashtirish, balki Vatanga muhabbat, milliy gʻurur va madaniy merosga hurmat tuygʻusini shakllantirishning eng samarali yoʻllaridan biridir. Raqs sanʼati orqali oʻquvchi oʻz millatining ruhini, tarixi va estetik qarashlarini his etadi. Bu esa uning maʼnaviy dunyosini boyitadi, estetik didini rivojlantiradi va madaniy oʻzlikni anglashga yordam beradi.

Milliy raqs tarixini oʻqitish jarayonida raqs harakatlarining maʼnosini tushuntirish, ularni xalq ogʻzaki ijodi, urf-odatlar va marosimlar bilan bogʻlash oʻquvchilarda chuqur madaniy idrokni shakllantiradi. Raqs darslari orqali oʻquvchilar jamoaviy harakat, ijodiy ifoda, estetik zavq va his-tuygʻularni uygʻunlashtirishni oʻrganadilar. Shu bilan birga, milliy raqsni oʻqitish yoshlar ongida milliy gʻururni mustahkamlaydi, oʻzligini anglashni va ajdodlar merosiga mehr bilan qarashni oʻrgatadi.

Pedagogik jihatdan, milliy raqsni oʻqitish jarayonida oʻqituvchi oʻz darslarini tarixiy, badiiy va estetik maʼlumotlar bilan boyitishi zarur. Oʻquvchilar raqs orqali faqat harakatni emas, balki unda mujassam boʻlgan gʻoyani, milliy ruhni, Vatanga muhabbatni his etishlari kerak. Shundagina raqs sanʼati nafaqat badiiy faoliyat, balki tarbiyaviy jarayonning muhim tarkibiy qismiga aylanadi.

Zamonaviy taʼlim sharoitida raqs sanʼatini oʻqitishda innovatsion metodlar va raqamli vositalardan foydalanish milliy madaniyatni yoshlar ongiga yanada taʼsirchan tarzda singdirish imkonini beradi. Bu jarayon oʻquvchilarning estetik zavqini oshiradi, ijodiy tafakkurini rivojlantiradi va ularni sanʼat orqali Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalaydi. Natijada raqs darslari oʻquvchilarning nafaqat badiiy, balki maʼnaviy shakllanishida ham asosiy omil sifatida namoyon boʻladi.

ADABIYOTLAR:

1. Kadirova, Z. Z. (2022). The role of the names of precious stones in the formation of anthroponyms in the Uzbek language. *International Scientific Journal Theoretical & Applied Science*, 1(1), 182-187.

2. Qodirova, Z. Z. (2019). Perifraza obrazli idroq mahsuli. *Ilm sarchashmalari*, 1(1), 54-57.

3. Abdullaeva, B. P. (2022). Use of team sports in physical education activities in preschool educational organizations in our country and abroad. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 12, 116-120.

4. Abdullaeva, B. P. (2021). Football as a means of Physical Education. *Current Research Journal of Pedagogics*, 2(08), 72-76.

5. Abdullayeva, B. P. (2022). Physical Education of Preschool Children Cultivate Qualities. *International Journal of Innovative Research in Science Engineering and Technology*, 11(3), 2212-2214.
6. Kadyrova, Z. (2021). The lexical units in the formation of periphrasis (on the example of periphrases in the prose works of Alisher Navoi). *Журнал филологических исследований*, 6(2), 17-23.
7. Kadirova, Z. Z. (2021). Nominativ features of the periphrases. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(2), 220-225.
8. Ergashevna, A. M., Nosirovna, M. R., Davlatovna, K. G., & Kurbanovna, N. M. (2021). Innovative and Ecological Approaches in Improving the Professional Competence of Teachers of Medical Education. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(8).
9. O'tayev, A. Y. L. (2020). Zamonaviy ta'limda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining siyosiy tarbiyasi. *Science and Education*, 1(Special Issue 4), 135-143.
10. O'tayev, A. Y., & Eshmanova, N. N. (2020). Ta'lim taraqqiyotida renassansning o'rni. *Academic research in educational sciences*, 7(4), 788-794.
11. O'tayev, A. Y., Eshmanova, N. N., & O'tayev, A. Y. TA'LIM TARAQQIYOTIDA RENASSANSNING O'RNI.
12. Abdujalilova, S. A., O'Tayev, A. Y. L., & Eshmanova, N. N. (2021). PEDAGOGIK TA'LIM INNOVATSION KLASSTERIDA PEDAGOGIK SINFLARNING MAZMUN VA MOHIYATI. *Academic research in educational sciences*, 2(CSPI conference 1), 11-13.
13. Утаев, А., & Норова, Н. (2019). Олий педагогик таълим муассаларида норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тарғиботини ташкил этиш". *Таълимдаги инновациялар ва ислохотлар контекстида замонавий кластер тизими*.
14. Utayev, A. Y. L. (2020). Political education of teachers in modern education. *Science and Education*.
15. Утаев, А. Й., & Матъякубова, М. Б. (2019). Психологические основы развития речи". *Таълимдаги инновациялар ва ислохотлар контекстида замонавий кластер тизими: муаммолар, ёндашувлар ва истиқболлар" мавзусидаги илмий-амалий анжуман*, 1, 193-194.
16. O'tayev, A. Y. L. (2020). Zamonaviy ta'limda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining siyosiy tarbiyasi. *Science and Education*, 1.
17. Kushakova, M. N., Akhmedov, B. A., Kushakova, M. S., & Umarova, D. R. Economic Characteristics and Principles of the Formation of the Transport Cluster in the Tourism Sector in the Conditions of the Digital Economy. *Sustainable Development of Transport*, 107.
18. Rakhimov, V. S. (2021). Modern approaches to sports and health tourism training. *Conferencea*, 42-46.
19. Raximov, V. Social functions of physical culture and sports in modern society. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*.–2020.

20. Raximov, V. Innovative approaches to improving quality training specialists in physical education. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*.–2020.
21. Sh, R. V. (2021). Sport va harakarli o'yinlarini o'qitish uslubiyoti (basketbol). O'quv qo'llanma. T.:«Universitet, 188.
22. Рахимов, В. Ш. (2007). Анализ морфо-функциональных показателей у студентов с патологическими отклонениями, проживающих в неблагоприятных экологических условиях. *Фан-спортга*, (3), 38.
23. Utaev, A. Y., & Matyakubova, M. B. (2019). Psychological foundations of speech development. In *Scientific-practical conference" Modern system cluster in the context of innovations and reforms in education: problems, approaches and prospects* (Vol. 1, pp. 193-194).
24. Kadirova, Z. Z. (2021). Alisher Navoiyning nasriy asarlarida insonga xos xususiyatlarni ifodalovchi perifrazalar. *Ilm sarchashmalari*, 2(2), 176-178.
25. Кадырова, З. З. (2021). Некоторые комментарии к интерпретации и противопоставлению аспектов терминов перифразирование и перифраз. *Теоретическая и прикладная наука*, 1(6), 486-489.